DNPP-6
D66
1998
011

HET WERKPLAN

STICHTING WETENSCHAPPELIJK BUREAU

1998

SWB-D66
Den Haag, januari 1998

HET WERKPLAN VOOR DE SWB

Denkende over een werkplan voor de SWB, ontmoeten we in vergelijking met voorgaande jaren enkele nieuwe ingrediënten. Allereerst is daar de behoefte om meer dan voorheen, als SWB, een rol te spelen in de gedachtebepaling van de partij en in het verlengde daarvan in de publieke discussie. Een dergelijk uitgangspunt stelt evenwel nadere eisen aan de onderwerpen die wij kiezen, onze wijze van werken en hoe wij een en ander organiseren.
In feite hebben we de wending die hier voor nodig is alweer zo'n jaar geleden in voorbereiding genomen. Toen is de discussie aangegaan met de werkgroepvoorzitters en mede uit deze gedachtewisseling kwam het model voort dat we hier in werking zetten. Daarmee wordt beoogd zoveel mogelijk mensen te betrekken bij een op resultaat gerichte werkwijze. Om dit met de immer beperkte middelen te kunnen bewerkstelligen, is gekozen voor zoveel mogelijk een integrale benadering. Wat moet worden bereikt, is de onderlinge afstemming van de drie dimensies van het werk van de SWB: de werkgroepen, de projectgroepen en het tijdschrift.

In de praktijk willen we deze ambitie proberen te verwezenlijken met behulp van een *jaarplan*. En om van meet af aan een systematische en gezamenlijke aanpak te realiseren, is gekozen voor een *clustergewijze oriëntatie* van het werk. Vijf clusters of aandachtsgebieden zullen het kader vormen waarbinnen wordt samengewerkt en de onderwerpen gekozen. Deze clusters zullen tegelijk de eerste oriëntatie moeten gaan vormen voor de werkgroepen en beter nog, voor de leden van de werkgroepen.
De beoogde *integrale* aanpak zal eerst in de clusters gestalte moeten krijgen. De onderwerpen èn de mensen willen we mobiliseren in de meest werkbare en dus directe vorm. Wanneer een onderwerp uit één aandachtsgebied de oversteek nodig maakt naar een ander dan wordt bekeken hoe zoiets het beste kan geschieden, door samenwerking met een andere groep, door deelnemers aan een ander cluster in de eigen groep te vragen of door een incidentele bijdrage. Meer in het algemeen gesproken willen we eerst de vraagstellingen weten om dan over de trajecten te overleggen, afspraken te kunnen maken enz. Wanneer dit alleen al in eerste aanzet georganiseerd kan worden dan zullen we tegelijk het gereedschap in handen hebben om te kunnen anticiperen wat (elders en vervolgens) gedaan moet worden, hetzij door het tijdschrift, hetzij door het bureau of het bestuur. Een en ander wordt dan ook gecompleteerd door een coördinatiegroep die op centraal niveau en bestuurlijk gezien de programmaontwikkeling zal pogen te coördineren en stimuleren.

De meeste van deze elementen zijn gedurende het vorig jaar in het bestuur en met de voorzitters van de werkgroepen besproken. Aanvullende voorwaarden werden inmiddels gerealiseerd, zoals de aanstelling van een medewerker ten behoeve van de werkgroepen en een nieuwsbrief waarmee de belangrijkste informatie kan worden uitgewisseld. In het hieronder volgende jaarplan zal het gaan om de rooilijnen die voor het komend jaar worden uitgezet, alsmede het conceptuele kader ten behoeve van de activiteiten van de SWB. Tevens zijn de suggestie en planning aan de orde van thema's die in 'kennis-strategisch' opzicht voor de SWB of voor de partij van belang zijn.

Het conceptuele kader voor de SWB

Van meet af aan werd het begrippenkader voor de SWB gevormd door de belangrijkste noties in het denken van de partij, te weten *rechtsstaat, democratie, vrijheid en duurzaamheid.* Enkele jaren geleden werden deze ook voor het eerst in onderlinge samenhang geformuleerd. De formulering ervan bleef echter nog intuïtief van karakter, een echte uitwerking heeft deze als conceptuele samenhang nog niet gekregen. Het is nu van belang deze belangrijke noties in het denken in de partij verder te ontwikkelen en te actualiseren. Dit is een opdracht in het kader van het eerste cluster: *achtergronden en gedachtegoed van de partij.*

Als het goed is, dan geldt voor alle activiteiten en in alle clusters, dat zij direct of indirect bijdragen aan de ontwikkeling en articulatie van deze begrippen. Hierbij zal de verhouding ertussen bijna als vanzelfsprekend worden bepaald door het onderwerp of het onderzoeksveld dat wordt gekozen. (Zo zullen de noties van rechtstaat, democratie, vrijheid en duurzaamheid deels andere betekenissen en soms ook andere namen krijgen als bijvoorbeeld het veld van de economie wordt betreden, dan wel het veld van de cultuur, of wanneer je het hebt over natuurbehoud, dan wel over de ethische aspecten van het medisch handelen). Hoe het ook zij, in alle gevallen is eerst van belang dat het begrippenkader ook inderdaad door de groepen wordt gehanteerd. Het voordeel daarvan zal voorts zijn dat er een *onderling kader voor vergelijking, uitwisseling en discussie* kan worden geschapen. En tevens dat op de iets langere termijn zoiets ontstaat als een (normatief) denk- en reflectiekader, dat mede als visitekaartje voor de SWB zou kunnen dienen.

De vijf clusters

Gekozen is voor vijf clusters waarin het werk van de stichting wordt ondergebracht, te weten:

1. *achtergronden en gedachtegoed van de partij,*
2. *sociale en economische vraagstukken,*
3. *duurzaamheid, ruimtelijke en infrastructurele vraagstukken,*
4. *sociale en culturele vraagstukken,*
5. *institutionele vraagstukken.*

Deze vijf aandachtsgebieden zullen redelijkerwijs de onderwerpen kunnen dekken die de SWB onder handen heeft. Voor het tweede tot en met het vijfde cluster geldt dat min of meer natuurlijkerwijze. Het éérste cluster is eraan toegevoegd om apart en meer in het algemeen te kunnen stilstaan bij inhoudelijke en/of ideologische thema's D66 betreffende.
Het gaat hierbij minder om een model dan wel om een eerste associatieve ordening van thema's. Interessant wordt het pas, wanneer vanuit één van de clusters een of méér andere aandachtsgebieden worden aangesneden. En dan dus ook deskundigen vanuit deze andere clusters worden benaderd om hun steentje bij te dragen.
De clusters werden in eerst instantie bedacht als ontwikkelingsmodel voor de werkgroepen van de SWB. In het kader van de eerder besproken 'integrale' benadering zal de cluster-

benadering zoveel mogelijk worden gekozen als model voor het werk dat in het stichtingsverband als geheel wordt gedaan.

In eerste instantie gaan we ervan uit dat elk cluster een eigen 'cluster-programma' kent. Dit geldt tevens voor die clusters waarbinnen nog geen of nog maar een enkele werkgroep functioneert. Hierin zullen de initiatieven in eerste instantie door de clustercoördinator, die zitting heeft in de coördinatiegroep, dan wel door de bureaumedewerker, worden genomen.

Rest hier nog een aparte opmerking te maken over een bijzonder *accent* dat gelegd zal moeten worden in het komend jaar. Dit ontleent zijn betekenis aan het feit dat er dit jaar niet alleen nationale verkiezingen worden gehouden, maar ook de voorbereidingen ter hand worden genomen voor de Europese verkiezingen. Het is van belang hiermee van meet af aan rekening te houden, opdat we aan dit front ons nut kunnen bewijzen.

Ad.1. *Achtergronden en gedachtengoed van de partij*

De SWB heeft de laatste jaren veelvuldig aandacht besteed aan de achtergronden van het denken in de partij. In boeken, brochures en artikelen zijn de meer theoretische onderwerpen in kaart gebracht, zoals het onderscheid tussen publieke, private en persoonlijke ruimte, alsmede het bureaucratisch en technocratisch karakter van de ontwikkeling in de organisatiesfeer van de maatschappij. Hierbij werden ook thema's verkend als de toekomst van de politieke partijen en van de parlementaire democratie, de ontwikkelingen binnen de samenhang van economie en technologie, alsmede de diverse facetten zoals die kleven aan het onderwerp van duurzaamheid, met name rond onderwerpen als de organisatie van ruimte en mobiliteit. Van belang is nu om deze eerder bereikte resultaten 'samen te vatten' onder de genoemde begrippen van *rechtsstaat, democratie, vrijheid en duurzaamheid*. En voorts, als hiermee zichtbaar wordt wat in de loop der jaren is bereikt, deze begrippen elk voor zich te doordenken en in combinatie verder te ontwikkelen als 'denkkader' voor D66.

Dan zijn er in elk geval nog de volgende thema's die op uitwerking wachten:
. de betekenis van het pragmatisme als oriëntatie voor de partij,
. de historische achtergronden van de partij, o.m. de continuïteit die er bestaat tussen de Vrijzinnig Democratische Bond en D66,
. enz.

Ad.2. *Sociale en economische vraagstukken*

In dit cluster zullen met name de vooronderstellingen verder moeten worden uitgewerkt, die ten grondslag liggen aan de vier dimensies (*dynamiek, democratie, draagvlak en duurzaamheid*) van het model dat werd gepresenteerd in de SWB-publicatie *Naar een vitale economie*. Interessant zal het ook zijn om te bekijken in hoeverre dit conceptuele kader bruikbaar is om nadere stellingen uit te werken, bijvoorbeeld rond:

. arbeidsvoorziening (bijvoorbeeld verdere dynamisering van het aanbod, mede in relatie

tot het stelsel van sociale zekerheid),
. het sociale stelsel (bijvoorbeeld vergroting van de vrijheid in het regime van de bijstand, flexibilisering van de WW en de WAO),
. arbeidsproductiviteit, arbeidstijd en werkdruk (bijvoorbeeld flexibilisering van de werktijd, mede in relatie tot nader 'spaarvormen' voor tijd, flexibele pensionering enz.),
. overgang van lastendruk op arbeid naar (niet of minder duurzaam) kapitaal,
. herstructurering van de agrarische economie.

En in Europees opzicht:
. economische regionalisering (en de perspectieven voor een 'Europees' economisch beleid),
. financieel-economisch beleid (consequenties van de EMU),
. sociaal-economisch beleid (gelijkschakeling van sociaal-economische condities in Europa),
. handelsbeleid (mede in relatie tot een internationaal milieubeleid).

Ad.3. *Duurzaamheid, ruimtelijke en infrastructurele vraagstukken*

Allereerst zou hier aandacht moeten worden besteed aan de verdere uitwerking van de stellingen die werden betrokken in recente, meer conceptuele, publicaties van de SWB op het gebied van de ruimtelijke ordening, infrastructuur en mobiliteit. Te denken valt hierbij aan teksten zoals *De mythe van de ruimte* en het eerder genoemde *Naar een vitale economie.* Voor de partij is het van belang dat met name de culturele, alsmede de implicaties voor de werking van het openbaar bestuur een nadere uitwerking krijgen. In het bijzonder moet dan gedacht worden aan:

. de verhouding tussen stedelijk en landelijk gebied, bijvoorbeeld in het geval van de Randstad en het Groene Hart (diversificatie en zonering),
. infrastructurele vraagstukken, op de diverse schalen die zich hiervoor aandienen: lokaal, regionaal en inter-regionaal of Europees,
. het vraagstuk van de verdere ontwikkeling van institutionele arrangementen, niet alleen in beleidsopzicht, maar ook in democratisch opzicht.

En Europees gezien:
. 'Europese' regio's,
. Europese ruimtelijke ordening, mede in verband met de groene ruimte,
. het Europees milieubeleid.

Ad.4. *Sociale en culturele vraagstukken*

In dit cluster is het van belang na te denken over meer in het algemeen de veranderende betekenis van cultuurvraagstukken. Ontwikkelingen in de levenswijzen zetten zich voort in samenleving en maatschappij (en omgekeerd). In eerdere publicaties zijn de implicaties hiervan onderzocht voor de samenleving en de opvatting van het individu (zie Fokkink in *Idee* nr. 1/1997), alsmede voor de betekenis van publieke verantwoordelijkheid in een dergelijke veranderende maatschappelijke context (zie Jan Glastra van Loon e.a. in *Van Ideologie naar politieke verantwoordelijkheid).* Ook op het vlak van de culturele expressie en de ontwikkeling van de kunsten zijn enkele consequenties, vooral in relatie tot politiek

en bestuur behandeld in het SWB-cahier *De stad als culturele werkplaats.*

Sociale en culturele ontwikkelingen die op behandeling wachten, zijn met name:
. die rond de positie en rol van ouderen in de samenleving,
. de opvang van kinderen (zowel de 'instellingsgebonden' problemen, als bijvoorbeeld het tijdsvraagstuk dat er mee samenhangt),
. de opvang en verdere begeleiding van vluchtelingen en ook van migranten (voortbordu rend op het cahier dat hierover in SWB-verband is uitgebracht),
. de ontwikkelingen in het onderwijs (de verschillende 'onderwijslagen', naar hun eigenheid gedacht en dus mede het onderscheid tussen het academisch en het beroepson derwijs),
. in en rond de gezondheidszorg (de thema's van 'selectie', de rol en de privacyproblema tiek van informatie, kwaliteitsverbetering en democratisering),
. het vraagstuk van (sociale) veiligheid,
. cultuurvraagstukken, zoals die samenhangen met de technologische ontwikkelingen (voortbordurend op *Technologie in politiek perspectief* en de SWB-uitgaven over de voortplantingstechnologie).

In Europees opzicht:
. het vluchtelingen- en migrantenvraagstuk,
. mensenrechten,
. 'Europees cultuurbeleid'
. culturele regio's, de talen en nieuwe nationalisme's.

Ad.5. *Institutionele vraagstukken*

Meer in het algemeen dient hier de vraag op de voorgrond te staan, hoe het in de geïnstitutionaliseerde omgevingen, de organisatorische omgeving *van en binnen* instellingen, is gesteld met de democratische en rechtsstatelijke praktijken en normen. Ten behoeve van deze vraagstelling is reeds het nodige inhoudelijk materiaal gepubliceerd in SWB-verband. Een kleine greep hieruit: de brochure *Referenda en Politiek*, de brochure *De ruimte waarin wij leven* en het cahier *De waarde van de democratie.*

Meer in het bijzonder dienen de volgende onderwerpen zich aan:
. de verhoudingen tussen de drie bestuurslagen, mede als *bureaucratisch* probleem,
. de rol van het recht en de veranderende rechtspraktijk,
. de problemen waarin de parlementaire democratie verkeert en de rol van het parlement,
. de toekomst van de politieke partij,
. de functie van de provincie, mede in relatie tot de stedelijke regionalisering,
. de bemiddelende functie van het veranderde 'middenveld'.

Europees gezien:
. de toekomst van een democratisch en bestuurlijk coherent Europa,
. de 'boven-nationale' ambtelijke en bestuurlijke praktijk, mede als rechtsstatelijke problematiek,
. meer in het bijzonder de verhouding tussen het nationale en Europese parlement,
. de betekenis van het referendum voor Europa
. Europese politieke partijen,

. de ontwikkeling van het Europees recht,
. het migratie-en vluchtelingenbeleid.

Inzet, werkwijze en coördinatie

Wat wordt beoogd, is nu tweeërlei. *Allereerst* wordt van de werkgroepen een eigen inzet gevraagd, in eerste instantie om zich rekenschap te geven van de eigen plaats in een van de clusters. Wat kan worden bijgedragen aan het cluster-programma? Hierbij kunnen zeer wel eigen onderwerpen of invalshoeken worden gekozen. De onderwerpen die hierboven worden genoemd, staan er niet voor niets, maar zijn natuurlijk niet de enig denkbare.
Ten tweede wordt van de werkgroepen verwacht dat zij nadenken over de aanpak van een en ander: de aanpak in de eigen groep, de samenwerking met andere (delen van) groepen, ook bijvoorbeeld uit andere clusters. Als een onderwerp er eenmaal is, dan komt het aan op drie dingen: de mensen, de organisatie en de planning. Het komt er op aan er dan ook echt wat van te maken! (Ten behoeve van vragen omtrent de praktisch aanpak in groepsverband is op het bureau materiaal verkrijgbaar. Tevens kan de medewerker, die daartoe is aangesteld, om ondersteuning worden gevraagd.)

Voorts treedt, zoals reeds gezegd uit de kring van het algemeen bestuur van de stichting, een coördinatiegroep op. Deze bestaat uit vijf bestuursleden, te weten één 'coördinator' per cluster, de verantwoordelijk medewerker, alsmede de directeur. De leden van deze groep zijn voor de werkgroepen benaderbaar via het bureau (SWB medewerker Pien van der Hoeven; telefoon 070 - 3566052). De voornaamste taak van de groep is de inhoudelijk-programmatische coördinatie van de clusters en de praktische advisering hieromtrent. Hiertoe zoekt deze tevens de afstemming met andere relevante activiteiten binnen de stichting en daarbuiten, in het verband van de partij.

Projecten, conferenties, het tijdschrift en werkzaamheden ten behoeve van de partij

Naast de activiteiten die de werkgroepen ondernemen, beschikt het bestuur over de mogelijkheid om bijzondere *projectgroepen* in te stellen. Deze werken binnen een beperkte termijn (de grote: een half tot driekwart jaar; de kort-lopende projecten: twee tot drie maanden) en met een speciaal daartoe geformuleerde probleemstelling. De samenstelling is hiermee zoveel mogelijk in overeenstemming en dat geldt tevens voor de begeleiding. Gepoogd zal nu worden voor alle clusters meest kortlopende, conceptueel getinte projecten te starten. Dit zal in elk geval gebeuren voor de clusters: Achtergronden, Duurzaamheid en Institutionele vraagstukken.

Conferenties zijn meestal het gevolg van werk dat onder handen is. Het gaat dan om zgn. werkconferenties die een vervolg zijn op activiteiten van (werk-)groepen. Een voorbeeld hiervan is de werkconferentie of workshop die gehouden zal worden naar aanleiding van het cahier *Naar een vitale economie*, in de lente van 1998. Ook kunnen conferenties worden gehouden naar aanleiding van een verzoek van een derde. Voor 1998 is er van de zijde van de coördinatiegroep en het bureau ten minste het voornemen om in het voorjaar een conferentie te organiseren over de Derde Pijler-problematiek, in samenwerking met de Eurofractie. Dan zullen conferenties of workshops worden georganiseerd naar

aanleiding van de meer conceptuele projecten die hierboven bij de clusters worden aangeduid. En tenslotte is er natuurlijk de eindejaars-wetenschapsconferentie, een traditie die de SWB het vorig jaar heeft doen ingaan.

Het politiek-wetenschappelijk tijdschrift *Idee* zal met zijn redactionele thema's zoveel mogelijk rekening houden met de onderwerpen die het komend jaar in de SWB en in de partij een rol van betekenis spelen. Hierbij zal de redactie zich erop richten zoveel mogelijk de discussie te stimuleren.

Als bijzondere werkzaamheden kunnen nog de medewerking worden genoemd aan de congresthema's en met name het onderwerp van *een vitale economie*, dat voor het najaarscongres staat gepland. Voor het overige zal tijd gereserveerd worden voor incidentele bijdragen aan zaken die door de partij, bijvoorbeeld in de campagnetijd, belangrijk worden geacht, dan wel door de fracties en met name de Bestuurdersvereniging en het Opleidingscentrum.

Dan zijn daar de incidentele bijdragen die door het jaar heen worden gevraagd door maatschappelijke organisaties en van de kant van de overheid. En tenslotte is er het overleg met de andere politieke partijen, in het bijzonder met de Paarse partijen, alsmede met het CDA. Voor deze dingen zal, zowel in het stichtingsverband als door het bureau, zoveel mogelijk de tijd worden vrijgemaakt.

SWB

Postadres:	Postbus 660
	2501 CR Den Haag
Bezoekadres:	Noordwal 10, Den Haag
Tel.centraal:	070 - 356 60 66
Fax centraal:	070 - 364 19 17
Email:	swb@d66.nl